זֶה יְהוֹשֻׁעַ בן נון, שֶׁיָּרַד לוֹ מָן למרגלות הר סיני בשעה שהמתין שם
למשה ארבעים יום כשעלה בהר לאחר מתן תורה, בשיעור בְּנֶגֶד
כָּל יִשְׂרָאֵל. שכן כָּתִיב הָכָא ׳לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ׳, וּכְתִיב הָתָם
(במדבר כז יח) ׳קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ׳, למדנו
ש׳איש׳ האמור בענין המן הוא יהושע הקרוי ׳איש׳.
מקשה הגמרא: וְאֵימָא שכוונת הכתוב למֹשֶׁה שאף הוא קרוי איש,
דִּכְתִיב (שם יב ג) ׳וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד׳. מתרצת הגמרא: דָּנִין ׳אִישׁ׳
מֵ׳אִישׁ׳, וְאֵין דָּנִין ׳אִישׁ׳ מִ׳וְהָאִישׁ׳. כלומר, עדיף לומר ש׳איש׳
האמור במן הוא יהושע שנאמר בו ׳איש׳ מאשר לפרש שהוא
משה שנאמר בו ׳והאיש׳, כיון שבגזירה שוה דנים את זו השוה
יותר בתיבותיה.
שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, מִפְּנֵי מָה לֹּא יָרַד לָהֶם
לְיִשְׂרָאֵל מָן רק פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה לכל השנה, אלא נעשה בכל יום
נס חדש. אָמַר לָהֶם, אֶמְשׁוֹל לָכֶם מָשָׁל כדי לבאר את הסיבה. לְמָה
הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד, פֶּסֶק לוֹ לקבל את
מְזוֹנוֹתָיו פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וְלֹא הָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו אֶלָּא פַּעַם אַחַת
בַּשָּׁנָה כדי לקבלם. אך כיון שרצה המלך שהבן יזכור ממנו תמיד,
עָמַד וּפָסַק מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם, וְהָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו כָּל יוֹם. אַף
יִשְׂרָאֵל, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בָּנִים, הָיָה דּוֹאֵג וְאוֹמֵר שֶׁמָּא לֹא
יֵרֵד מָן לְמָחָר וְנִמְצְאוּ כּוּלָּן מֵתִים בָּרָעָב. ומשום כך, נִמְצְאוּ כּוּלָּן
מְכַוְּונִים אֶת לִבָּם ומתפללים לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם. דָּבָר אַחֵר, הטעם
שהמן ירד בכל יום, לפי שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ הָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּשָׁהוּא חַם,
ורצה הקדוש ברוך הוא להטיב להם בשלמות. דָּבָר אַחֵר – טעם
נוסף, מִפְּנֵי מַשָּׂאוֹ הַדָּרֵךְ שלא יצטרכו לשאת אותו עמם
במסעותיהם לכל מקום.
דרשה בענין גובהו של המן: וּכְבָר הָיָה רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל
וּזְקֵנִים, יוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בְּפַרְשַׁת הַמָּן, וְהָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי יוֹשֵׁב
בֵּינֵיהֶן. נַעֲנָה [–פתח] רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי וְאָמַר, מָן שֶׁיָּרַד לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל
הָיָה גָּבוֹהַּ – גבהו הגיע לִשְׁשִׁים אַמָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן, מוֹדָעִי, עַד
מָתַי אַתָּה מְגַנֵּב [–מלקט] דְּבָרִים וּמֵבִיא עָלֵינוּ, כלומר, זאת מנין לך.
אָמַר לוֹ רבי אלעזר המודעי, רַבִּי, מִקְרָא האמור בענין המבול אֲנִי
דּוֹרֵשׁ, שנאמר (בראשית ז כ) ׳חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם
וַיְכֻסּוּ הֶהָרִים׳, ולכאורה אם כוונת הכתוב שבכל מקום היו המים
בגובה זה מלמעלה לארץ, וְכִי יתכן שֶׁחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה היה גובהם
בָּעֲמָק (וכן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה בַּשְּׁפֵלָה) וכן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה בֶּהָרִים, וְכִי מַיָּא
שׁוּרֵי שׁוּרֵי קָיְמֵי – וכי המים עמדו כחומות, והרי יש להם להתפשט
בשוה, ואז נמצא שבהרים גובהם פחות מבמישור. וְעוֹד קשה אם
כן, תֵּיבָה חֵיכִי סַגְיָא – איך עלתה התיבה מן העמק אל ההר. אֶלָּא
בודאי כך היה, בתחילה (שם ז יא) ׳נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה׳ – מי
התהום הציפו את הארץ מלמטה, עַד דְּאַשְׁוִוי מַיָּא בַּהֲדֵי טוּרֵי – עד
שהשוו המים בגובהם עם ההרים. וְהָדַר – ולאחר מכן, ׳חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
אַמָּה מִלְמַעְלָה גָּבְרוּ הַמָּיִם׳ – מי הגשמים שבאו מלמעלה גברו
והוסיפו חמש עשרה אמה מעל ראשי ההרים. מסיים רבי אלעזר
את ראייתו: וְכִי אִי זֶה מִדָּה מְרוּבָּה יותר מחברתה, מַדָּה טוֹבָה אוֹ
מַדַּת פּוּרְעָנוּת, הֵוֵי אוֹמֵר מִדָּה טוֹבָה מרובה מִמִּדַּת פּוּרְעָנוּת. וּבְמִדַּת
פּוּרְעָנוּת [–בירידת המבול] הוּא אוֹמֵר ׳וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ׳,
שארובות הן פתחים קטנים. ואילו בְּמִדָּה טוֹבָה [–במן] הוּא אוֹמֵר
(תהלים עח כג) ׳וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח, וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן
לֶאֱכֹל, וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ׳, ודלת היא פתח גדול, כפי ששנינו
בברייתא, כַּמָּה אֲרוּבּוֹת יֵשׁ בְּאורך דֶּלֶת, אַרְבַּע. ומכיון שאַרְבַּע
ארובות לדלת אחת, הֲרֵי כָּאן שְׁמוֹנָה לשתי דלתות האמורות במן,
׳דלתי שמים׳, וְנִמְצָא מָן שֶׁיָּרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל גָּבוֹהַּ שִׁשִּׁים אַמָּה,
מאחר שאם משתי ארובות הומטרו מי המבול בגובה חמש עשרה
אמה, משתי דלתות שהן פי ארבע מהן הומטר מן בגובה ששים
אמה.
שיטה החולקת על רבי אלעזר המודעי: תַּנְיָא, אִיסִּי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר,
מָן שֶׁיָּרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הָיָה גובהו מִתְנַבֵּר וְעוֹלֶה עַד שֶׁרוֹאִין אוֹתוֹ כָּל
מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סג ה) ׳תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי׳
[וגו' ׳כּוֹסִי רְוָיָה׳]. אָמַר אַבָּיֵי, שְׁמַע מִינַּהּ מפסוק זה, כָּפָא דְּדָוִד
לְעֻלְמָא דְּאָתֵי – הכוס שעליה יברך דוד המלך בסעודת הצדיקים
לעתיד לבא, מְאתָן וְעֶשְׂרִין וְחַד לוֹנָא מַחֲזִיק, שֶׁנֶּאֱמַר ׳כּוֹסִי רְוָיָה,
׳רְוָיָה׳ בְּגִימַטְרִיָּא חָכְיָ הָוֵי.
הגמרא מקשה על דרשת רבי אלעזר המודעי: הָא לֹא דָּמְיָא – אין
לדמות את ירידת המן למבול, שהרי הָתָם – ירידת המבול בגובה
חמש עשרה אמה, היתה בְּאַרְבָּעָה יוֹמִין – בארבעים יום, אבל הָכָא
– ירידת המן חֲדָא שַׁעֲתָא – בשעה אחת ירד הכל, ויתכן אם כן
שגובהו פחות משישים אמה. ומאידך, הָתָם לְכוּלֵּי עָלְמָא – המבול
כיסה את כל העולם, אבל הָכָא [–במן] לְיִשְׂרָאֵל לְחוּדֵּיהּ, וְנָפִישׁ לְהוּ
טָפֵי – ויתכן שגובהו היה יותר משישים אמה. מתרצת הגמרא: רַבִּי
אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי ׳פְּתִיחָה׳ ׳פְּתִיחָה׳ גְּמַר – למד כן בגזירה שוה
׳פתיחה׳ האמורה במן מ׳פתיחה׳ האמורה במבול, כשם שבמבול
גבהו המים חמש עשרה אמה לשתי ארובות כך במן גבהו חמש
עשרה אמה לכל שתי ארובות.
שנינו במשנה: יום הכפורים אָסוּר בַּאֲכִילָה ובשתיה וברחיצה
ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. מבררת הגמרא: הָנֵי
חֲמִשָּׁה עִנּוּיִין המנויים במשנה כְּנֶגֶד מִי – מהיכן נלמדו. אָמַר רַב
חִסְדָּא, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה עִנּוּיִין שֶׁבַּתּוֹרָה – חמש פעמים שנאמרה בתורה
מצות עינוי ביום הכפורים: א. ׳וְעִנִּיתֶם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וגו' וְעִנִּיתֶם
אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם׳ (במדבר כט ז). ב. ׳וְאַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וגו'
וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם׳ (ויקרא כג כז). ג. ׳שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם
אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם׳ (ויקרא כג לב). ד. ׳וְשַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת
נַפְשֹׁתֵיכֶם׳ (ויקרא כג לב). ה. ׳וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
בָּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם׳ (ויקרא טז כט).
מקשה הגמרא: וכי הָנֵי העינויים חֲמִשָּׁה בלבד הָווּ, וְאֵנַן שִׁיתָּא תְּנַן
– והרי במשנה נמנו ששה. מתרצת הגמרא: שִׁתָּיה בִּכְלַל אֲכִילָה
הִיא, וכעינוי אחד הם הנלמד מפסוק אחד. דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מְנַיִן
לִשְׁתִיָּה שֶׁהִיא בִּכְלַל אֲכִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר לענין מעשר שני (דברים יד כג)
׳וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ׳, והלא תִּירוֹשׁ
האמור כאן חֲמָרָא [–יין] הוּא, וְקָרֵי לֵיהּ ׳וְאָכַלְתָּ׳, הרי ששתיה בכלל
אכילה היא. דוחה הגמרא: מַאי – מנין הראיה ששתיה בכלל
אכילה, וְדִילְמָא – אולי מדובר בפסוק דְּאָכְלֵיהּ – שאכל את
התירוש עַל יְדֵי מאכל הנקרא אֲנִיגְרוֹן, דְּאָמַר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל,
אֲנִיגְרוֹן הוּא מַיָּא דְּסִילְקָא – תבשיל עם מי שליקת תרד, וַאֲכַסְיְגְרוֹן
הוּא מַיָּא דְּכוּלְּהוּ שִׁלְקֵי – תבשיל עם מי שליקת שאר ירקות.
אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, מֵהָכָא – מכאן ששתיה בכלל אכילה,
שנאמר (שם יד כו) ׳וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן
[וְ]בַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וגו' וְאָכַלְתָּ׳, והרי שֵׁכָר שְׁתִיָּה הוּא, וְקָרֵיהּ רַחֲמָנָא
׳וְאָכַלְתָּ׳. מקשה הגמרא: מַאי, וְדִילְמָא הָכָא נַמִּי – אף לגבי השכר
יש לפרש שמדובר דְּאָכְלֵיהּ עַל יְדֵי אֲנִיגְרוֹן. מתרצת הגמרא: ׳שֵׁכָר׳
כָּתַב, ומשמע מִידֵּי דְּמִשְׁכַּר, ואכילת שכר על ידי אניגרון אינה
משכרת. דוחה הגמרא: וְדִילְמָא – אולי שכר האמור בפסוק הוא
דְּבֵילָה קְעִילִית – תאינה הבאה ממקום הנקרא ׳קעילה׳, שאכילתה
משכרת. דְּתַנְיָא, אֲבָל דְּבֵילָה קְעִילִית וְשָׁתָה [–או ששתה] דְּבַשׁ
וְחָלָב, וְנִבְנַם לַמְקֻדָּשׁ,

(חַיָּיב) מלקות, לפי שעבר על ״יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ״ (ויקרא י ט). אֶלָּא, יָלִיף ״שֵׁכָר״ ״שֵׁכָר״ מְנָזִיר שנאמר בו (במדבר ו ג) ״מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר״, מַה לְּהַלָּן [בנזיר] שכר האמור בכתוב הוא יַיִן, אַף כָּאן [במעשר שני] הוא יַיִן, ויין הרי אינו משכר אלא בדרך שתיה, ומוכח אם כן ששתיה בכלל אכילה.

הגמרא מקשה על ראיית ריש לקיש לעיל ששתיה בכלל אכילה ממה שנאמר אכילה בתירוש שהוא יין: וְתִירוֹשׁ חָמְרָא הוּא – וכי תירוש האמור בפסוק יין הוא, וְהָתַנְיָא, הַנּוֹדֵר מִן הַתִּירוֹשׁ אָסוּר בְּכָל מֵינֵי מְתִיקָה – בכל הפירות המתוקים, כגון תפוחים וענבים, וּמוּתָּר בְּיַיִן שתסס ארבעים יום, שאינו נקרא עוד תירוש. ואם כן, יתכן שלשון אכילה האמור בתירוש על דבר מאכל נאמר, ולא על היין שהוא שתיה ואינו בכלל אכילה.

הגמרא תמהה על המקשן: וְלָאו חָמְרָא הוּא – וכי תירוש אין פירושו יין, וְהַכְתִיב (זכריה ט יז) ״וְתִירוֹשׁ יְנוֹבֵב בְּתֻלוֹת״ – תירוש גורם לאדם לגלות סתרי ליבו האטומים בבתולה, וזה שייך רק ביין שהוא משכר. מתרצת הגמרא: כוונת הפסוק שהיין שהוא חָמְרָא הָבָא מִן הַתִּירוֹשׁ – מהענבים, יְנוֹבֵב בְּתוּלוֹת, אך תירוש פירושו כל מיני מתיקה.

מוסיפה הגמרא להקשות: וְהַכְתִיב (משלי ג י) ״וְתִירוֹשׁ יִקְבֵיךְ יִפְרָצוּ״ – היין שביקביך יתרבו, הרי שתירוש פירושו יין. מתרצת הגמרא: כוונת הפסוק, שהיין שהוא חָמְרָא הָבָא מִן הַתִּירוֹשׁ שביִקְבֵיךְ, יִפְרוֹצוּ, אבל אין להוכיח שיין נקרא תירוש. מקשה הגמרא עוד: וְהָא כְּתִיב (הושע ד יא) ״זְנוּת וְיַיִן וְתִירוֹשׁ יִקַּח לֵב״ – לוקחים את לב האדם מראות את הדרך הישרה. ובודאי תירוש האמור כאן בפסוק הוא יין, שהרי מיני מתיקה אינם משכרים. לכן מסיקה הגמרא: אֶלָּא דְּכוּלֵי עָלְמָא בכל מקום שנאמר בתורה תִּירוֹשׁ, אכן חָמְרָא בלבד הוּא, וּבִנְדָרִים – והסיבה שהנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה, הוא לפי שֶׁהָלַךְ בהם אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, והם רגילים לקרוא למיני מתיקה ׳תירוש׳, ואילו ליין אינם קוראים תירוש, ולפיכך אינו אסור אלא בפירות ולא ביין.

הגמרא מבארת מדוע נקרא היין בשני השמות: וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ יַיִן, וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ תִּירוֹשׁ. נקרא יַיִן מלשון תאניה וילולה, לפי שֶׁמְּבִיא לפעמים יְלָלָה לָעוֹלָם, שעל ידי השכרות מתרבה הניאוף ופורענות באה לעולם. ונקרא תִּירוֹשׁ, כיון שֶׁכָּל הַמִּתְעָרֶה בּוֹ – שמרבה לשתותו, נַעֲשֶׂה רָשׁ – עני.

רַב כָּהֲנָא רָמֵי – הקשה סתירה בענין זה, כְּתִיב (בראשית כז כח) ׳תִּירֹשׁ׳ חסר וא״ו, והוא לשון עניות, וְקָרֵינַן ׳תִּירוֹשׁ׳ לשון חשיבות. ומתרץ: אם זָכָה אדם ונזהר לשתות יין במידה הראויה, פותח את ליבו בחכמה וְנַעֲשֶׂה רָאשׁ. אבל אם לֹא זָכָה, ששותה יותר מדאי, נַעֲשֶׂה רָשׁ – עני בדעת.

(וְהֵיינוּ דְּרָבָא, דְּ)רָבָא רָמֵי – הקשה סתירה, כְּתִיב (תהלים קד טו) ׳וְיַיִן יְשַׂמַּח׳, כלומר יתכן לקרוא תיבה זו בשי״ן ימנית, שמשמעו לשון שממה, היינו שהיין נוטל את חכמת לבו, וְקָרֵינַן ׳יְשַׂמַּח׳ [בשי״ן שמאלית], לשון שמחה. ותירץ רבא: אם זָכָה אדם ונזהר לשתות במדה הראויה, היין מְשַׂמֵּחַ, אך אם לֹא זָכָה, ושותה יותר מדאי, היין מְשַׁמֵּמוֹ. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רָבָא, חַמְרָא וְרֵיחָנֵי פַּקְחָן – היין והבשמים עשו אותי פקח, כי שתית יין במידה הנכונה מפקחת את האדם.

לעיל (ע״א), הביאה הגמרא מקור לכך שחמשה ענינים ציוותה התורה ביום הכפורים. כעת מבארת הגמרא מנין שחמשת הדברים המנויים במשנה [אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, ותשמיש המטה] נחשבים עינוי כדי שנאמר שהם אלו שאסרה התורה. מבררת הגמרא: רְחִיצָה וְסִיכָה מָנָא לָן דְּאִיקְּרֵי עִנּוּי – היכן מצאנו בפסוק שמניעתם נחשבת עינוי. משיבה הגמרא: דִּכְתִיב בדניאל כשהיה מתאבל (דניאל י ג) ״לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי, וּבָשָׂר וְיַיִן לֹא בָא אֶל פִּי, וְסוֹךְ לֹא סָכָתִי״. להלן תבאר הגמרא את הלימוד מהפסוק, אלא שתחילה היא מבררת: מַאי ״לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכָלְתִּי״ – מהו אותו לחם חמודות. אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת, אֲפִילּוּ נַהֲמָא דְּחִטֵּי דְּכֵיתָא – לחם שנעשה מחיטים נאות נקיות, לֹא אָכַל. וּמְנָא לָן דַּחֲשִׁיב כְּעִינּוּי – שמניעה מסיכה נחשבת עינוי, דִּכְתִיב בדברי גבריאל המלאך לדניאל (שם י יב) ״וַיֹּאמֶר אֵלַי, אַל תִּירָא דָּנִיֵּאל, כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ, נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ, וַאֲנִי בָּאתִי בִּדְבָרֶיךָ״ (כִּי חֲמוּדוֹת אָתָּה), הרי שמניעתו של דניאל מאכילה שתיה וסיכה נחשבו לו כעינוי.

ממשיכה הגמרא ומבררת: אַשְׁכְּחַן סִיכָה שמניעתה נחשבת עינוי, רְחִיצָה מָנָא לָן שמניעתה נחשבת עינוי. אָמַר רַב זוּטְרָא בְּרַבִּי טוֹבְיָה, אָמַר קְרָא (תהלים קט יח) ״וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו״, משוה הכתוב רחיצה [׳מים בקרבו׳] לסיכה [׳שמן בעצמותיו׳], כשם שמניעת סיכה נחשבת עינוי אף מניעת רחיצה נחשבת עינוי. מקשה הגמרא: וְאֵימָא כְּשָׁתְיָה – ושמא נאמר שכוונת הכתוב ׳מים בקרבו׳ הוא להשוות סיכה לשתיה, אבל רחיצה אינה בסיכה ומניעה ממנה אינה חשובה עינוי. מתרצת הגמרא: ׳מים בקרבו׳ האמורים בפסוק, הם דִּומְיָא דְּ״שֶׁמֶן בעצמותיו׳ האמור שם, מַה [–כשם ש]סיכה שֶׁמֶן נעשית מֵאֲבָרַאי – מחוץ לגוף האדם, אַף מַיִם האמורים כאן מֵאֲבָרַאי – הכוונה למים הבאים לגוף מבחוץ, והיינו מי רחיצה, ולא מי שתיה הנבנסים לתוך הגוף.

מקשה הגמרא: וְהָא תְּנָא אִיפְּכָא קָא נָסִיב לָהּ – והרי מצאנו שהתנא נוקט את הלימוד מפסוק זה להיפך, ולומד שמן ממים, דְּתָנַן (שבת פו.) מְנַיִן לְסִיכָה שֶׁהִיא כְּשְׁתִיָּה ואסורה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה מפורשת לַדָּבָר, יֵשׁ זֶבֶר לַדָּבָר – רמז מן המקרא, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו׳. משמע מדברי התנא, שפירש ׳מים בקרבו׳ האמור בפסוק בשתיה, ולפיכך למד שמן ממים. אם כן, כיצד אתה מבקש ללמוד מים משמן ולפרש שהכוונה לרחיצה. אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי, מניעה מֵרְחִיצָה שנחשבת עינוי, מְנוּפֵיהּ דִּקְרָא שָׁמִיעַ לֵיהּ – מאותו הפסוק שלמדנו סיכה נלמד גם רחיצה, דִּכְתִיב ׳וְסוֹךְ לֹא סָכָתִי׳. שהרי די היה אם אמר ׳ולא סכתי׳, ויתור הלשון ׳וסוך לא סכתי׳ בא ללמד שלא סך ולא רחץ, ואת שני הדברים החשיב המלאך לעינוי.

הגמרא עוברת לבאר את סיומו של הפסוק שהביאה לעיל בדברי המלאך לדניאל: מַאי ׳וַאֲנִי בָּאתִי בִּדְבָרֶיךָ׳ [–חזרתי ונבנסתי לתוך הפרגוד עבורך], מתי גורש מתוכו שהוצרך לחזור ולהיכנס. מבארת הגמרא: הֵיינוּ דִּכְתִיב – דבר זה מתבאר מהאמור בנבואת יחזקאל (יחזקאל ח יא) ״וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי [בֵית] יִשְׂרָאֵל וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶן שָׁפָן עֹמֵד בְּתוֹכָם עֹמְדִים לִפְנֵיהֶם, וְאִישׁ מִקְטַרְתּוֹ בְּיָדוֹ, וַעֲתַר עֲנַן הַקְּטֹרֶת עָלָה״. מעשים אלו שאירעו בירושלים ראה יחזקאל [שהיה בבבל] במראות הנבואה, וכפי שנאמר לפני כן (שם ח ג) ״וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד, וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם, וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלַיְמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים, אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה, אֲשֶׁר